

Innhold

Kapittel 1

Inkludering og en skole for alle – intensjoner og utfordringer 15

Av Halvor Bjørnsrud og Sven Nilsen

Utfordringer i et samfunnsperspektiv	16
Inkludering i lys av noen overordnede intensjoner	16
Inkludering i skolen og samfunnsmessig inkludering.....	18
Fellesskolens doble samfunnsoppgave: binde sammen og møte mangfold.....	19
Inkludering krever avveining mellom fellesskap og tilpasning.....	20
Inkludering i et utdanningspolitisk perspektiv.....	21
Mulige inkluderende og ekskluderende konsekvenser av skolepolitikken.....	22
Inkludering og ekskludering under kunnskapssamfunnets betingelser.....	22
Utfordringer i skolens møte med et stort elevmangfold	23
Strever fellesskolen med å være en skole for alle?	23
Hvis skolen for barns beste fantes – å skape en skole som inkluderer alle	24
Inkludering og ekskludering i skolens møte med sosial ulikhet.....	24
Kjønnsforskjeller i skoleprestasjoner – en inkluderingsutfordring?... ..	25
Skolens møte med språklig og flerkulturelt mangfold – inkluderende eller ekskluderende?	25
Inkluderingsutfordringer i skolens møte med elever med rett til individuelt tilrettelagt opplæring – skolelederes erfaringer	26

Utfordringer innenfor skolens fellesskap.....	26
Inkludering forutsetter lokalt handlingsrom.....	26
Tradisjon for samarbeid om skolens læreplandokumenter.....	27
Profesjonsfellesskap med refleksjoner for elevenes læring.....	28
Skoler i store og små lokalsamfunn som arenaer for inkludering.....	29
Prestasjonsskole og/eller omsorgsskole – inkludering og utfordringer med barn og unges psykiske helse.....	30
Inkludering og ekskludering i lys av mobbing, trakassering og teknologi.....	30
Ledelse som samhandling om inkluderende praksiser i videregående skole	31
Profesjonsfellesskap med muligheter og hindringer for inkludering	31
Noen utfordringer.....	32
Spenninger innenfor ulike dimensjoner ved fellesskolen	33
Fellesskolens ressursdimensjon.....	34
Fellesskolens sosiale dimensjon	34
Fellesskolens faglige og kulturelle dimensjon	35
Fellesskolens ulikhetsdimensjon	37
Avslutning	38
Litteratur.....	39

DEL 1

UTFORDRINGER I ET SAMFUNNSPERSPEKTIV.....	43
--	-----------

Kapittel 2

Inkludering i et utdanningspolitisk perspektiv.....	44
--	-----------

Av Petter Aasen

Innledning	44
Utdanningspolitisk perspektiv	46
Kunnskapsregimer.....	47
Det sosialdemokratiske kunnskapsregimet.....	48
Det samfunnskritiske kunnskapsregimet.....	50
Det kulturkonserverne kunnskapsregimet	52
Det markedsliberale kunnskapsregimet	54
Samfunnsorden, utdanningspolitikk og inkludering.....	56
Avslutning	58
Litteratur.....	60

Kapittel 3

Mulige inkluderende og ekskluderende konsekvenser av skolepolitikken 63

Av Sølvi Lillejord

Ansvar for elevenes læring – et historisk perspektiv	64
Nyliberal utdanningspolitikk, læringsutbytte og accountability	67
Kvalitetsvurdering og kvalitetsutvikling	68
Læreres undervisning og lærerprofesjonen	71
Ekspertgruppen for skolebidrag – høy og lav SØS	73
Forskjell på skoler med høyt og lavt bidrag til elevenes læring	74
To skoler med lavt bidrag til elevenes læring over tid	75
Tilpasset opplæring	76
Skoleledelse og organisering	77
Avslutning	78
Litteratur	80

Kapittel 4

Inkludering og ekskludering under kunnskapssamfunnets betingelser 83

Av Ivar Frønes

Høyterskelsamfunnet	84
Basiskompetanse	85
Inkludering og skolens posisjon	86
Oppvekstens livsløp	88
Utenforskap	89
Kunnskapssamfunnets oppvekst – strategier for inkludering	90
Kunnskapssamfunn – inngangsterskler og mestring	91
Litteratur	93

DEL 2

UTFORDRINGER I SKOLENS MØTE MED ET STORT ELEVMANGFOLD 95

Kapittel 5

Hvis skolen for barns beste fantes – å skape en skole som inkluderer alle 96

Av Edvard Befring

Barns beste som prinsipp	97
Inkludering	98
Skolens verdifremmende oppgave	101

Den mangfoldige læringsprosessen.....	102
Pedagogiske kvaliteter	104
Skoler for barns beste.....	106
Avslutning	109
Litteratur.....	110

Kapittel 6

Inkludering og ekskludering i skolens møte med sosial ulikhet.....

Av Anna Cecilia Rapp

En inkluderende skole?	113
Sosial ulikhet i og gjennom utdanning	117
Inkludering og ekskludering i skolens møte med sosial ulikhet.....	119
Avslutning	124
Litteratur.....	125

Kapittel 7

Kjønnsforskjeller i skoleprestasjoner – en inkluderingsutfordring?

Av Ingrid Fylling

Innledning	131
Inklusjon og eksklusjon, fellesskap og utenforskap.....	132
Kjønnsforskjeller i skolen.....	134
Viktigste årsaker til kjønnsforskjeller i skoleprestasjoner	136
Klasseromsinteraksjon	137
Læreres vurderinger av jenters og gutters ferdigheter.....	138
Tre utfordringer med statistikken og debatten om kjønnsforskjeller.....	139
Avslutning: Er kjønnsforskjeller en utfordring for inkludering i skolen? .	141
Litteratur.....	142

Kapittel 8

Skolens møte med språklig og flerkulturelt mangfold – inkluderende eller ekskluderende?

Av Gül Øzerk og Kamil Øzerk

Skolen kan ikke være immun for det som skjer i samfunnet	146
Skolens samfunnsoppdrag.....	147
Kulturelt mangfold og flerspråklige barn – den praktiserte kulturens funksjon og betydning i skolen	148
Gruppetilhørighet, identitet og sosialisering.....	149
Fordommer og stereotyper.....	150

Skolens rolle i å skape psykologisk trygghet og inkluderende fellesskap	151
Elevenes erfaringer, opplevelser og medvirkning	152
Flerspråklige og flerkulturelle elever i lys av epistemisk urettferdighet	153
Eksempler på vitnesbyrd urettferdighet i lys av flerkulturalitet	154
Eksempler på hermeneutisk urettferdighet i lys av flerspråklighet ...	156
Avslutning	158
Litteratur	159

Kapittel 9

Inkluderingsutfordringer i skolens møte med elever med rett til individuelt tilrettelagt opplæring – skolelederes erfaringer	162
---	------------

Av Sven Nilsen

Innledning og bakgrunn	163
Utdanningspolitiske hovedfaser – fra utenfor til innenfor	163
Ulike dimensjoner ved inkludering – med tanke på elever med ITO ...	165
Kort redegjørelse for forskningsmetodisk tilnærming	168
Resultater	169
Erfaringer med den organisatoriske dimensjonen	169
Erfaringer med den sosiale dimensjonen	171
Erfaringer med den faglig-kulturelle dimensjonen	175
Oppsummering og drøfting	179
Organisatorisk fellesskap eller utenforskap?	179
Sosialt fellesskap eller utenforskap?	180
Faglig-kulturelt fellesskap eller utenforskap?	181
Felles forståelse av inkludering og felles oppfølging av elevene	182
Ressursfaktorer for forbedring	183
Avslutning	183
Litteratur	184

DEL 3

UTFORDRINGER INNENFOR SKOLENS FELLESSKAP	189
---	------------

Kapittel 10

Skoler i store og små lokalsamfunn som arenaer for inkludering ...	190
---	------------

Av Lene Nyhus og Yngve Troye Nordkvælle

Innledning	191
Hva driver dagens tendens til å legge ned skoler?	192
Forskning om små og store skoler, kvalitet og inkludering	195

Sammenhengen mellom skoleytelser og skolestørrelse er liten	195
Påstanden om at lærerkollegiers profesjonalitet øker med størrelse, er ukorrekt.....	196
Elever som strever i små skoler, strever mer i store	197
Mobbing og sosial utvikling.....	197
Innsparingen er ofte fiktiv	198
Lokalbefolkningen påføres utgiftene	198
Folkehelseeffektene er komplekse	199
Hvorfor velges den enkle og ikke den komplekse versjonen?	199
Hva slags forskning har gjennomslag i debatten? To eksempler	200
«Det er ikke noe alternativ»	200
Forskningskritikk og alternativ forståelse.....	201
Et kritisk realistisk alternativ.....	202
Store og små lokalsamfunn som kontekst for inkludering.....	204
Avslutning	206
Litteratur.....	207

Kapittel 11

Prestasjonsskole og/eller omsorgsskole – inkludering og utfordringer med barn og unges psykiske helse.....

Av Anita Juveli, Monica Tjernsmo og Nadina Peters

Innledning	214
Barn og unges psykiske helse	215
Balanse mellom mestring og stress	217
Stress – på godt og vondt.....	218
Kunsten å forene prestasjon og omsorg i skolen	220
Mestring som forebyggende tiltak i skolen.....	222
Den beskyttende relasjonen.....	226
Et omsorgsgivende læringsmiljø	227
Avslutning	229
Litteratur.....	231

Kapittel 12

Inkludering og ekskludering i lys av mobbing, trakassering og teknologi.....

Av Gunstein Egeberg

Introduksjon	236
Problemstilling	239
Forskningsspørsmål	239

Metode.....	240
Resultater.....	240
Diskusjon.....	245
Avslutning.....	247
Litteratur.....	248

Kapittel 13

Ledelse som samhandling om inkluderende praksiser i videregående skole

Av Brit Bolken Ballangrud og Elisabeth Stenshorne

Innledning.....	252
Bakgrunn.....	253
Rektors og mellomleders rolle i en distribuert ledet skole.....	253
Profesjonelle læringsfellesskap.....	254
Kjernepraksiser i skoleledelse.....	255
Metodisk tilnærming.....	257
Presentasjon og drøfting av funn.....	259
Sette retning og stille forventninger.....	259
Bygge relasjoner og utvikle mennesker.....	262
Bygge organisasjonen for å støtte ønsket praksis.....	264
Forbedre skolens pedagogiske praksis i tråd med læreplanen.....	265
Avslutning.....	267
Litteratur.....	268

Kapittel 14

Profesjonsfellesskap med muligheter og hindringer for inkludering

Av Halvor Bjørnsrud og Gunstein Egeberg

Stjernebilder og overordnede prinsipper i skolen.....	273
Profesjonsfellesskap for et inkluderende læringsmiljø.....	274
Skoleledelsens oppgaver og roller.....	275
Lærere og skoleleders handlingsrom for inkludering.....	277
Læreres individuelle og kollektive arbeidsoppgaver.....	278
Metode.....	280
Analyse av brevene.....	281
Kategori 1: Ledelsens roller og oppgaver.....	281
Kategori 2: Ledere og læreres handlingsrom.....	283
Kategori 3: Individuelt og kollektivt arbeid.....	284

Resultater og drøfting.....	286
Hva er ledelsens rolle og oppgaver ved tilrettelegging av inkludering for elevene innenfor profesjonsfellesskapet?	286
Hva begrenser og åpner opp lederes og læreres handlingsrom for elevenes inkludering i profesjonsfellesskapet?.....	288
Hvordan er balansen mellom læreres individuelle og kollektive arbeidsoppgaver i profesjonsfellesskapet når det gjelder inkludering av elever?	290
Avslutning	291
Litteratur.....	292
Forfatteromtaler.....	295